

Barn-och utbildningskontoret

Handläggare: Ann-Katrin Hegart
Titel: Utredare
E-post: ann-katrin.hegart@norrtalje.se

Till: Barn- och skolnämndens arbetsutskott

Slumpmässiga frivilliga drogtester på högstadiet och gymnasiet

Förslag till beslut

1. Barn- och skolnämnden har tagit del av barn- och utbildningskontorets utredning gällande slumpmässiga och frivilliga drogtester och beslutar att uppdraget i verksamhetsplanen är slutfört.

Sammanfattning av tjänsteutlåtande

Barn- och utbildningskontoret har genom barn- och skolnämndens verksamhetsplan för 2024 fått i uppdrag att utreda om slumpmässiga frivilliga drogtester kan införas på högstadieskolor och gymnasieskolor i kommunen.

Norrtälje kommun har bland det lägsta registrerade bruket av droger bland unga i regionen. Så har det varit under de senaste fem åren. Cirka 10 procent av eleverna i årskurs 9 har testat droger någon gång, och i 90 procent av dessa fall har det handlat om cannabis.

Organisationen Narkotikafri skola har tagit fram en modell som används av flera huvudmän, framför allt i gymnasieskolor.

Utifrån utredningens resultat framgår att slumpmässiga frivilliga drogtester enligt inte är lämplig för högstadiet då frivilligheten inte kan garanteras fullt ut på grund av elevernas låga ålder. Forskning på drogtestning i preventivt syfte i högstadieålder är i det närmaste obefintlig och modellen som presenteras och används på skolor i olika kommuner är avsedd för gymnasiet.

Ärendet

Beskrivning

Barn- och utbildningskontoret har fått i uppdrag att utreda om slumpmässiga frivilliga drogtester kan införas på högstadieskolor och gymnasieskolor i kommunen.

Syftet med rapporten är att utreda om det kan vara aktuellt för Norrtälje kommun i det förebyggande arbetet mot droganvändning hos unga.

Norrtälje kommun har bland det lägsta registrerade bruket av droger bland unga i regionen. Så har det varit under de senaste fem åren. Cirka 10 procent av eleverna i årskurs 9 har testat droger någon gång, och i 90 procent av fallen har det handlat om cannabis.

Norrtäljes framgång i att hålla bruket jämförelsevis lågt kan kopplas till samordnade insatser och tidiga upptäckter.¹ Polis, socialtjänst, skola och ungdomsmottagningar möts regelbundet i möten anordnade av Trygg i Norrtälje. Trygg i Norrtälje har länge arbetat med att engagera och utbilda vårdnadshavare

---

¹ Trygg i Norrtälje (TINK)

och i dagsläget finns 19 aktiva vårdnadshavargrupper under utbildning i kommunen. Vårdnadshavarens roll är en viktig del i det preventiva arbetet men de har tidigare till stor del varit en svår grupp att nå.

Att införa slumpmässiga frivilliga drogtester i skolans arbete mot droger är något som har debatterats under lång tid då det har ansetts strida mot regeringsformen² där det anges att "varje medborgare är skyddad mot påtvingat kroppsligt ingrepp" från det allmänna. Urinprov anses vara ett sådant kroppsligt ingrepp.

Organisationen Narkotikafri skola har tagit fram en modell som används av flera huvudmän framför allt i gymnasieskolor. Modellen är framtagen tillsammans med Klippans gymnasieskolor samt Knut Hahn gymnasieskola i Ronneby och är generellt den modell som används på de skolor där slumpmässiga frivilliga drogtester genomförs. Narkotikafri skolas modell bygger kortfattat på att större sammanhållna grupper, hel- eller halvklass, drogtestas vid oannonserade tillfällen. Skolan har innan testandet noga och tydligt informerat vid vårdnadshavarmöten och i klasserna om att testande sker, förklarat varför och konsekvenser vid ett eventuellt positivt testresultat.

Intervjuer med representanter i Norrtälje kommun för instanser som arbetar nära ungdomar och bland annat med narkotikafrågor visar att de är kritiska mot slumpmässiga och frivilliga drogtester. De ser hellre en satsning på ökade resurser för verksamheter som skola, socialtjänst, Barn-och ungdomspsykiatri (BUP) och Mini-Maria. Samhället skulle då genom fortsatt utvecklad samverkan instanser emellan kunna genomföra satsningar på mjuka värden såsom samtal, möten, information och relationsskapande insatser. Fokus på mjukare värden skulle motverka den brist på tillit till samhället som i intervju anses karakteristiskt för Norrtälje kommun och ge ökade möjligheter att nå de kommuninvånare som samhällsinstitutioner behöver nå, menar några röster. Det föreligger en överrepresentation från lägre socioekonomiska grupper hos Mini-Maria.

Representanter för socialtjänst och Tiohundra menar att det stora problemet i Norrtälje kommun inte är droger utan psykisk ohälsa och de ser en tydlig koppling mellan droganvändning och psykisk ohälsa.

Lagkrav

- 1 kapitlet 5§ Skollagen (210:800)
- 2 kapitlet 6§ Regeringsformen
- 14 kapitlet 6§ Socialtjänstlagen (2001:453)
- 26 kapitlet 9a Offentlighets- och sekretesslagen (2009:400)

Koppling till gällande styrdokument

- Ordningsregler
- Handlingsplan för åtgärder vid misstanke om påverkan hos elev

Ekonomiska konsekvenser och riskanalys

I utredningen presenteras en modell från Narkotikafri skola. Att iscensätta modellen får bedömas som kostsamt då ökad arbetstid krävs, framför allt från elevhälsan, drogtester behöver köpas in och avtal med ett ackrediterat laboratorium bör skrivas för analys av tester. Ett samtalsrum och anpassat toalettutrymme för provtagning får anses nödvändigt (vid urinprov).

Beräknade uppskattade kostnader:

- Engångskostnad för iordningsställande av lokaler toaletter för provtagning (vid urinprov) och samtalsrum, cirka 25 000 kronor
- Årliga kostnader för ökade lönekostnader, inköp av tester och avtal med laboratorium, cirka 400 000 kronor/år

---

² Regeringsformen, 2 kapitlet 6§

Förvaltningens analys och slutsatser

Utifrån utredningens resultat framgår att slumpmässiga frivilliga drogtestar inte är lämplig för högstadiet då frivilligheten inte kan garanteras fullt ut på grund av elevernas låga ålder. Forskning på drogtestning i preventivt syfte i högstadieålder är i det närmaste obefintlig och modellen som presenteras och används på skolor i olika kommuner är avsedd för gymnasiet.

Utifrån de instanser som uttalat sig om att införa drogtestar enligt modellen *Narkotikafri skola* är bedömningen att det inte kommer att lösa de problem som Norrtälje kommun står inför. Andra insatser som samarbeten mellan socialtjänst, TINK och barn- och utbildningsförvaltningen kan ge bättre effekt i arbetet mot ungdomars droganvändning.

Tidplaner

Ärendet kommer att behandlas på barn- och skolnämndens arbetsutskott 13 maj 2024 och 27 maj på barn- och skolnämndens sammanträde.

Jenny Nordström
Förvaltningsdirektör
Barn- och utbildningskontoret

Magnus Lindblå
Avdelningschef
Barn- och utbildningskontoret

Bilagor

Bilaga 1. Utredning gällande Slumpmässiga frivilliga drogtestar på högstadiet och gymnasiet

Bilaga 2. Modell för genomförande av slumpmässiga frivilliga drogtestar, Narkotikafri skola

Beslut skickas till

Avdelningschef för grundskolan och gymnasieskolan
Avdelningen för strategiskt kvalitetsarbete, hälsa och lärande
Enheten för resultat och analys
Registrator BSN